

ACCIO SOCIAL AGRARIA DE LES TERRES GIRONINES

(1)

per
RAFAEL PUJOL

0. INTRODUCCIO

0.1. Antecedents d'aquesta denominació i pes en el moment d'adoptar-la els fundadors.

Acció Social Agrària era una denominació relativament familiar a Catalunya, almenys d'ençà que el Departament d'Agricultura de la Mancomunitat de Catalunya, anomenà així la seva Secció destinada a prestar serveis gratuïts i de tot ordre als agricultors que fundaven un Sindicat Agrícola (1). Així veiem com, anys més tard, l'Estatut emprà la mateixa expressió en referir-se a una de les matèries que competien a la Generalitat: «la legislació exclusiva i l'execució directa de les funcions següents: «...els serveis prestats, els agrònòmics i pecuaris, Sindicats i Cooperatives agrícoles, política i acció social agrària» (2).

D'altra banda, a Girona era especialment conegut l'òrgan dels sindicats de la província, **ACCION SOCIAL OBRERA**, publicat primerament a Palafrugell i després a Sant Feliu per l'important grup anarcosindicalista de Sant Feliu de Guixols —va ser l'únic setmanari anarcosindicalista que, durant la Dictadura es publicava regularment a Espanya (3).

Diem tot això, ja que potser foren raons que pesaren quan els dirigents d'aquesta associació gironina li posaren nom. El que és cert és el seu desig de deixar ben clar que no es tractava pas d'una agrupació política en el sentit estricte i corrent del mot, sinó, només, de caire social (4).

0.2. Notícia bibliogràfica sobre els components fàctics i jurídics, que propiciaren el naixement d'A.S.A.

Passem per alt l'estudi dels contextos fàctic —el problema agrari— i jurídic que propiciaren el naixement d'aquesta associació. Quant al primer, la bibliografia és coneguda (5); respecte al caire estrictament jurídic-positiu és molt útil el **Manual de la Reforma Agraria** (6), on, entre altres disposicions, es trans-

(1) MANCOMUNITAT DE CATALUNYA. OFICINA D'ORIENTACIO MUNICIPAL: **Compilació dels serveis mancomunals d'interès directe pels municipis de Catalunya**. Barcelona, 1923, p. 44.

(2) Les negretes són nostres.

(3) **LA BATALLA**. Barcelona. N.º 85, 31-3-32, pàgina 3.

(4) Entrevista amb Baldiri Juscafressa, abril 1974.

(5) Només ens permetem citar l'obra inèdita de BALDIRI JUSCAFRESSA I SERRATS, que té enllestida en dues versions: **La lluita per la terra dins i fora de Catalunya**, i **Fam de terra, de domini i de llibertat**, respectivament, interessant al nostre entendre, per tal com és la visió de l'home que va conèixer de manera immediata —no pas com a erudit que ho contempla, allunyat, des del seu setial— el problema. Finalment ha sortit publicada, en la segona versió, per Ed. Pòrtic. Barcelona 1976.

(6) REDACCION DE «EL CONSULTOR DE LOS AYUNTAMIENTOS Y DE LOS JUZGADOS MUNICIPALES»: **Manual de la Reforma Agraria**. Madrid, 1932.

"El camp" fou primerament portantveu d'A.S.A. de Banyoles i Comarca.

criuen i concorden els decrets que permeteren promoure la revisió de Contractes de Conreu. Pel fet d'ésser els parcers molt abundants a Catalunya i els viticultors el nucli central del moviment camperol, ens permeten esmentar l'opuscle de l'eminent juriconsult gironí Emili Saguer (7), en el qual demostra —contràriament a Joan Martí i Miralles que es decanta a considerar-lo un contracte especial i «sui generis», que ha de regir-se per les normes del de societat—, que el contracte de parceria és un contracte d'arrendament. Considerar que els esmentats decrets no eren d'aplicació als contractes de parceria, considerant-los contractes de societat, va ser un dels pretextos invocats per alguns jutges, en detriment, és clar, dels parcers.

L'exposició clara, concreta i suficient de l'etapa de revisió de Contractes de Conreu —base imprescindible per comprendre el naixement i evolució d'A.S.A.—, que dona Balcells en la seva obra sobre el problema agrari (8),

(7) EMILI SAGUER I OLIVET: *De la parceria y 'l' judici de desahucí*, Girona, 1905.

(8) ALBERT BALCELLS: *El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire*. Barcelona, 1968. Especialment, capítol V, 1931-1932: *La revisió dels Contractes de Conreu*, pp. 103 a 134.

ens relleva d'aquesta tasca i ens permet passar directament a l'estudi d'aquesta entitat gironina, gairebé oblidada, bàsicament pel fet que la Unió de Rabassaires monopolitzà el moviment.

1. L'ASSOCIACIÓ NEIX A BANYOLES A NIVELL LOCAL I COMARCAL: ACCIÓ SOCIAL AGRÀRIA DE BANYOLES I COMARCA

1.1. Per què es crea l'A.S.A. Procedència del nucli fundador. Breu notícia del Sindicat Agrícola Catòlic de Banyoles.

Proclamada la República i comptant amb la legislació favorable als conreadors arrendataris i parcers, anunciada pel Govern Provisional, un petit grup de Banyoles compregué tot seguit que, per tal de treure el màxim profit d'aquest programa, era imprescindible que els camperols s'organitzessin. S'ha de tenir en compte que la Unió de Rabassaires en aquells moments no tenia presència a Girona; no sabem si n'hi havia tinguda abans (9), però sí que podem dir del cert que intentà organitzar-se a Girona com a delegació provincial, a finals de setembre de 1932 (10). De tota manera, la zona vitícola era pràcticament tota a l'Alt Empordà i, encara que l'antiga Unió llavors ja s'havia ampliat amb la denominació d'**Unió de Rabassaires i altres Conreadors del camp de Catalunya**, hem de creure que l'atenció preferent era pels viticultors; a les comarques gironines, aquests no eren, ni de bon tros majoria.

El dia primer de maig de 1931, llencen a Banyoles un manifest (11), anunciant la creació amb caràcter local d'una associació de camperols que té per nom **Acció Social Agrària** (12). La novella entitat, a més de la defensa dels camperols i l'enlairament de la tècnica i de la

(9) Ens consta, però, l'existència a Llançà, de l'any 1921 a l'any 1927, del quinzenal **NOVA VIDA, Periòdic Republicà Socialista i Agrari**, bilingüe, el director del qual era Pere Granollers. Només n'hem pogut consultar del número 118 (de 31-7-26) al 122 (de 22-1-27). De l'estudi d'aquests cinc números, no hem pas pogut fixar de quina agrupació o partit era portantveu; només se'n dedueix —a part que és un òrgan bàsicament agrari— que són republicans i federals, que tenen a Macià com a irresponsable i que admiren a Lerroix (tot i que, expressament, afirmen que no és el seu cabdill). Si en fem esment aquí és perquè, quan la Unió de Rabassaires tindrà el setembre de 1932 delegació provincial de Girona, el seu portantveu es publicà també a Llançà.

(10) **EL TERRASSA —Portantveu de la Delegació Provincial de la Unió de Rabassaires de Catalunya—**. Llançà, núm. 1, 24 de setembre de 1932.

(11) Vegi's Apèndix Documental núm. 1.

(12) **GENT NOVA —Quinzenal Popular Independent—**, Banyoles, núm. 39, 1-5-31, p. 5; **EL AUTONOMISTA** —diari afecte a l'E.R.C.—, Girona, núm. 9.071, 4-5-31, p. 1.

el campo

ANY II Núm. 6

Portantveu de
l'Acció Social Agrària de les terres gironines

15 cts.

Adreça General:
Alcanta, 2, 17001, Girona

Banyoles, 19 Juny 1932
Tots articles publicats, són responsabilitat dels autors

PRECIOS DE VENDA:
Catalunya, 10 cts. - For. 15 cts.

Capçalera d'"El Camp",
d'Acció Social Agrària
de les terres gironines.

Avant !!

El redreçament del camperol

cultura del pagès, pretén la constitució d'una Mútua de Treball, d'un Tribunal d'Arbitratge i d'una Secció de Peritatge —aquestes dues últimes seccions es posen també a disposició dels propietaris.

Aquest nucli fundador era format per Baldiri Juscafressa i Serrats (13) —líder indiscutible d'A.S.A.—, Jacint Salvatella, Joaquim Cufí, Josep Carles i algun altre, tots ells del Sindicat Agrícola Catòlic de Banyoles i comarca (14). El pare de Josep Carles, Joan —de trajectòria molt diferent a la del seu fill—, n'havia estat President de l'any 1913 al 1918 (15); al seu Butlletí hi hem trobat diverses col·laboracions de Juscafressa.

(13) La seva família provenia de Camós i va néixer el 25-3-01. Per ser un home de tremp i molt treballador, bé que amb escassa o nul·la preparació escolar, s'anà formant com autodidacte i en problemes del camp arribà a ser un expert. En endegar l'A.S.A. era d'Acció Catalana. Al cap d'un temps de desaparèguda aquella, ja instal·lat a Barcelona, passà a la U.S.C. i, quan es féu la unificació, al P.S.U.C. Esclatada la guerra, passà a la C.N.T. i fou encarregat de compres de la **Federació Regional de Campesinos**, tasca que simultanejava amb la d'encarregat de la part del camp del Laboratori d'Investigacions Agrícoles del Masnou. Actualment és redactor de **EL CULTIVADOR MODERNO**. Té publicats més de vint-i-cinc llibres de temes agrícoles i de jardineria. Especialitzat en fruiters i malalties dels arbres.

(14) Seria interessant un estudi d'aquest Sindicat, que fou realment important. Del seu Butlletí se'n conserven exemplars de l'any 1914 al 1933: els primers números són portantveus dels Sindicats Agrícoles Catòlics del bisbat de Girona; a partir del núm. 17 (1-1-16) ho són ja només del Sindicat Agrícola de Banyoles i sa comarca. La Memòria citada a la nota 15 conté dades estadístiques de gran interès referides al període 1913-19.

(15) **SINDICAT AGRÍCOLA DE BANYOLES: Memòria corresponent a l'any 1919, llegida pel Secretari D. Josep Gratacós.** Girona, 1920, pp. 9 i 10.

L'A.S.A., mentre no disposà d'òrgan propi, se servi del Quinzenal Popular Independent, de Banyoles, **GENT NOVA** (16), del qual n'era director el mateix Juscafressa. Així, a més del manifest de constitució ja esmentat, s'hi van reproduint notícies d'interès per als pagesos: transcripció del decret de 29 d'abril sobre l'acció de deshauci, prohibint-ne l'exercici i suspenent els ja incoats sobre arrendaments rústics, parceries i similars de renda anual inferior a 1.500 pessetes, si no es fundaven en la falta de pagament (17); articles de Juscafressa —**Socialisme agrari, Transformació política agrària, Noves orientacions agràries i Tinguem calma** (18)—, conciliatoris, de suport i confiança en el nou règim i d'esperança que sabrà resoldre legalment el problema agrari, com a única mesura d'evitar la revolució al camp, remarcant, però, que aquesta fatalment es produirà si no són adoptades aquelles mesures que donin satisfacció a les justes reivindicacions dels camperols; anuncis oficials per als associats i de l'aparició del seu portantveu (19).

(16) El primer número de **GENT NOVA** sortí el 9-2-30 i, com a mínim, arribà al núm. 57, de 13-12-31. De fet, representava la continuació del **Quinzenal Popular Independent GENT D'ARA**, de Banyoles (del qual també en fou director Juscafressa), el primer número del qual sortí el 31-1-26 i, com a mínim, arribà al núm. 23, de 19-12-26. Es poden també trobar col·laboracions de Juscafressa, entre d'altres, als periòdics següents: **LA PUBLICITAT, L'ESQUELLA, LA CAMPANA DE GRACIA, LA YEU DE CATALUNYA, DIARI DE GIRONA, DIARI DE MATARO, LA TIERRA**, etc.

(17) **GENT NOVA**, núm. 41, 31-5-31, p. 3.

(18) **GENT NOVA**, núm. 42, 14-6-31, p. 2; núm. 43, 24-6-31, p. 2; núm. 44, 5-7-31, p. 6 i núm. 45, 18-7-31, p. 4, respectivament.

(19) **GENT NOVA**, núm. 52, 3-10-31, p. 5.

1.2. L'Associació creix d'una manera espectacular.

Els decrets del dia 11 de juliol i del dia 6 d'agost de 1931 estableixen el dret dels arrendataris i parcers a demanar la revisió dels contractes davant els Jurats Mixtos de la Propietat Rural, o, en defecte d'aquests, davant els Jutjats de Primera Instància (20).

Obert aquest període de revisió de tots els contractes d'arrendaments rústics i parceries, que confirmà a la nostra pagesia en les esperances que havia posat en el nou règim, comença realment la tasca d'A.S.A. —que se centrà exclusivament en la campanya de revisió de Contractes de Conreu, per més que, formalment, com hem vist, es proposés objectius més amplis— i la seva espectacular ascensió. En les 1.577 demandes de revisió presentades a Girona, Juscafressa, habilitat pel Jutge de Primera Instància de Girona, Pau Balsells (21), actuà en qüestió de mig any com a representant dels demandants en totes elles, llevat d'una mitja dotzena (22).

Aquesta tasca, amb les annexes i justament amb la campanya de divulgació, proporcionà a l'A.S.A. una plataforma magnífica per a fer-se amb els nostres pagesos que, a més de paraules, veieren fets concrets.

Efectivament, el 23-9-31 surt ja el primer número (23) del seu portantveu, **EL CAMP**, que ho és d'A.S.A. de Banyoles i Comarca (24), i Juscafressa n'és el director.

Resseguint aquests primers números, hi veiem una intenció de fons ben clara i que no es mou de la línia ja sentada als articles a **GENT NOVA**, suara esmentats: desvetllar per tots els mitjans el sentiment i la convicció que «la unió fa la força» —unió sempre difícil, especialment pel que fa als camperols, per raons diverses sobradament conegudes per tothom—; explicació entenedora de la legislació del nou règim en matèria agrària, sobretot dels decrets d'11 de juliol i 6 d'agost; mentalització dels

El setembre del 1932, A.S.A. tenia més de 12.000 afiliats.

pagesos a favor de la República; informació sobre els drets dels pagesos, insistint, però, també en els deures; confiança en el fet que els problemes del camp es resoldran de forma pacífica, comptant amb una legislació que doni compliment a les seculars i justes aspiracions dels pagesos pobres, bo i donant, però, a entendre d'una manera clara, si bé implícita, que s'està disposat a recórrer a la violència, si el programa anunciat pel Govern Provisional no es porta a terme, o si la intransigència dels propietaris consentida per les autoritats, la provoqués. Al costat de tot això, hi trobem, com és natural notícies d'interès per als associats sobre aspectes estrictament agrícoles, sobre la vida de l'associació, sobre la tasca paral·lela de la Unió de Rabassaires, etc.

Quant a actuació, bon punt imposats de l'abast dels decrets de juliol i agost, el primer que fan és fixar per als diferents tipus de terrenys els preus a partir dels quals els contractes poden considerar-se abusius (25), denúncies que l'A.S.A. farà seves i les defensarà. A partir d'aquí, els associats envien les seves denúncies a l'entitat i, quan en tenen 28, publiquen la llista dels propietaris afectats i els conviden a una reunió a Casa Ciutat, sota la presidència de l'Alcalde o Jutge Municipal, per tal de trobar la solució amistosament, sense haver d'arribar a la via contenciosa (26). L'alcalde acull la proposta i, facilitada per A.S.A. una nota amb els noms i residència dels afectats, convoca els propietaris a una reunió prèvia a la Sala de Sessions del Consistori. Hi feren acte de presència les 2/3 parts del convocats, que es limiten a no voler reconèixer A.S.A. com a entitat interposada entre ells i llurs masovers, als quals inviten particularment a parlar amb el seu pro-

(20) Cal repetir que, per més detalls, vegeu les obres ja esmentades al començament, en especial la d'A. BALCELLS, tant pel que fa a aquests decrets, com pels que es promulgaren després.

(21) Pau Balsells i Morera es va costejar els estudis de Dret, fent de viatjant de comerç, i havia passat una llarga temporada a Rússia. Juscafressa sempre va trobar recolzament en ell.

(22) Entrevista amb B. Juscafressa, abril de 1974.

(23) S'aprecia un error d'impremta a la data dels dos primers números: mentre el núm. 1, porta data de 23-9-31, el núm. 2, la porta de 11-9-31.

(24) En aquesta primera època tenia les característiques següents: format 32 x 22; preu 10 cts.; periodicitat irregular, aproximadament mensual; pàgines 4; idioma català; impremta «La Banyolense» de A. Montanya, plaça de la Font, 5, Banyoles. Cal dir que només hem pogut consultar els nou primers números (de 23-9-31 a 3-7-32) i el número 21 —probablement l'últim— (de 17-11-32).

(25) **EL CAMP**, núm. 1, 23-9-31, p. 3.

(26) **EL CAMP**, núm. 2, 11-9-31, p. 3.

pietari respectiu (27). Després d'insistir inútilment dues vegades més prop l'Alcalde per tal d'arribar a una intel·ligència, l'A.S.A. comença a cursar per dotzenes les demandes de revisió, al Jutjat de Primera Instància.

Simultàniament, emprèn pels pobles de la comarca una intensa propaganda en pro de l'Associació (28). Progressivament hom estèn aquesta campanya per totes les comarques gironines.

1.3. Recels dels partits burgesos i actitud obstructionista del governador.

El governador civil, Claudi Ametlla, sempre convençut que a Girona no existia el problema agrari, els començà a posar traves, tot seguit de veure que l'Associació es consolidava; així veiem com a primers de novembre denega permís, per a la celebració de quatre actes de caràcter agrari «organizados por elementos de Banyoles», d'acord amb el que és preceptuat a la Llei de Defensa de la República, perquè estima que la seva propaganda, podia pertorbar les bones relacions entre els elements de l'agricultura (29); aquesta denegació no fou pas l'única (30).

D'altra banda ens sembla notar un gran recel per part dels partits burgesos envers l'A.S.A., ja que, llevat d'alguna excepció (31), el buit que li fan és total: no hem trobat, a cap dels seus portantveus a les comarques de Girona, el més petit esment. A mitjan 1932, quan ja té una objectiva importància, tampoc no hem trobat que l'hi dediquin cap ressenya. Com veurem, el primer partit d'ocupar-se'n serà el Bloc, i seriosament. La premsa burgesa se n'ocuparà, i llavors a bastament, quan l'A.S.A. surt de la legalitat.

2. L'ASSOCIACIÓ S'ESTRUCTURA A NIVELL PROVINCIAL: ACCIÓ SOCIAL AGRÀRIA DE LES TERRES GIRONINES.

2.1. Assemblea Preparatòria.

Acció Social Agrària, però, anava fent el seu camí i, com hem dit, d'una manera espectacular, ja que a començaments de 1932 es veié

prou potentia per anar a la seva estructuració a nivell provincial.

Els dies 19 i 20 de març de 1932, organitzada per l'A.S.A., tigué lloc a Banyoles l'assemblea preparatòria, per tal d'anar a la unió de totes les entitats agràries de la província (32). Tot i que, per circumstàncies diverses, foren moltes les entitats que no reberen a temps la convocatòria, hi assistiren representants de més de 50, a més de les que trameteren llur adhesió a tot el que s'acordés; en total passaven de 60 i representaven més de 10.000 pagesos. Entre d'altres hi havia representants dels pobles següents: Banyoles, Torroella de Montgrí, Palafrugell, La Bisbal, Olot, Albons, Vilajuïga, Juià, Santa Coloma de Farners, Bellcaire, Hostalric, Santa Pau, Peralada, Bordils, Medinyà, Besalú, Ullà, Celrà, Saus, Pals, Maçanes, Peratallada, Llofriu, Calonge, Vilanant, Gualta, Fonteta, Pont de Molins. Ja aquí es comprova que les comarques que en resten més al marge són La Selva i, sobretot La Cerdanya.

Es prengueren els acords següents: 1er) convocar l'Assemblea General pels dies 15 i 16 de maig, confiant que els adherits passarien de 20.000 —de fet, però, l'A.S.A., el setembre de 1932 comptava amb poc més de 12.000 afiliats (33)—; 2^{on}) elecció dels representants de la Comissió mixta del Ministeri de Treball, que es féu pels delegats de cada partit judicial —llevat el de Puigcerdà, del qual no hi havia representants—, i quedà constituïda per Joaquim Cufi (Banyoles), Joaquim Bec (Vilajuïga), Enric Fabrelles (La Bisbal) —vocals actuants—, i per Miquel Juncà (Besalú), Tomàs Batet (Bordils) i Josep Turon (Santa Coloma de Farners) —vocals suplents—; 3er) redacció d'unes bases (34).

A més dels esmentats com a components de la Comissió Mixta del Ministeri de Treball, ens consta que assistiren a aquestes sessions: Mata i Juscafressa (Banyoles), Gurt (en representació de Concentració Republicana d'Olot), Iglésies (alta Garrotxa), Alay (Albons), Moret (Palafrugell).

A la primera sessió, Juscafressa ha de sortir al pas d'una nota del governador, publicada als diaris de Girona, on s'afirma que la gestió de les demandes de revisió es cobren deu, quinze, vint i vint-i-cinc pessetes per part dels agents encarregats d'aquestes gestions —A. Balcells recull aquesta afirmació de Claudi Ametlla (35); com que A.S.A. monopolitzà pràcticament aquest moviment revisionista a Girona, era lògic que Juscafressa se sentís interpel·lat i, en el seu parlament, i des de les pàgines del portantveu, afirma que cap component de l'Associació no ha cobrat mai res

(27) **EL CAMP**, suplement núm. 2, 1-11-31, p. 1.

(28) **EL CAMP**, núm. 2, 11-9-31, p. 3.

(29) **EL AUTONOMISTA**, núm. 9.222, 7-11-31, pàgina 2.

(30) **EL CAMP**, núm. 5, 25-3-32, p. 3.

(31) **ESCLAT**, de Banyoles, **Quinzenal Catalanista-República** (Acció Catalana Republicana), núm. 11, 28-2-32, p. 2, en parla amb motiu d'un miting de propaganda agrària, organitzat per l'A.S.A. a mitjan febrer de 1932 a Banyoles, en el qual hi prengueren part Juscafressa i els polítics de l'E.R.C. Santaló i Cerezo; de l'A.S.A., però, en parla incidentalment, ja que el gruix de l'article s'esmerça a posar en relleu el to mesurat de l'acte i a fer un elogi del parlament de Santaló. D'**ESCLAT** en sortiren com a mínim 35 números — de 11-10-31 a 12-2-33.

(32) **EL CAMP**, núm. 5, 25-3-32, p. 1.

(33) **LA BATALLA**, núm. 111, 22-9-32, p. 1.

(34) Vegi's Apèndix Documental núm. 2.

(35) **A. BALCELLS**: Obra citada, p. 104.

per aquests serveis i demana que, qui el pugui contradir, es manifesti. Els assistents desautoritzen l'afirmació del governador, i la crítica agosarada feta al seu òrgan sembla indicar que A.S.A., en aquest sentit tenia les mans netes.

Fins al maig A.S.A. centra totes les seves energies a preparar l'Assemblea General —l'**Assemblea de la Unió**—. La crida s'adreça a les entitats rurals ja constituïdes, als pobles rurals que no en tenen cap, perquè s'agrupin els pagesos i nomenin el seu representant, i també a les entitats que, sense tenir un caire agrari remarcat, simpatitzin amb la seva obra. Es publica l'ordre del dia (36) per tal que els representants nomenats per cada entitat o agrupació de fet —no constituïda legalment—, puguin fer-ne un estudi detallat. Se'ls exigeix que portin un acreditatiu de tals, i, als primers, de portar el nombre d'associats de llur entitat i als darrers una llista dels companys que representin. Faciliten nota detallada de l'horari de comunicacions d'arribada i sortida de Banyoles, etc.

2.2. **Assemblea General —l'«Assemblea de la Unió».**

Efectivament, els dies 15 i 16 de maig de 1932, a la magna **Assemblea de la Unió**, quedà constituïda l'ACCIO SOCIAL AGRARIA DE

LES TERRES GIRONINES (37). Malgrat que a l'Assemblea Preparatòria de març, el projecte era de donar-li el nom d'«Unió Social Agrària de les terres gironines» (38), a la General es canvià el mot «Unió» pel d'«Acció»... per tal de no confondre el simbolisme de les nostres inicials amb la «Unió de Sindicats Agrícoles de Catalunya», entitat ben aliena a la nostra, i cosina germana de l'«Institut Agrícola Català de Sant Isidre». Així, doncs, quan useu les inicials, anomenareu la nostra entitat «A.S.A.» en lloc de «U.S.A.», com s'hauria anomenat si no haguéssim fet aquesta variació» (39).

El número 7, de 5 de juny de 1932, d'**EL CAMP** —que segueix com a portantveu d'A.S.A. a nivell provincial—, ja porta aquest subtítol (**Portantveu de l'«Acció Social Agrària, de les terres gironines»**) (40).

L'Assemblea, objectivament fou un èxit, ja que s'hi reuniren representants de més de 150 pobles de les comarques gironines (41), la qual cosa representa un percentatge aproximat del 60 % —la «província» tenia 248 municipis—. Segurament en aquesta província mai no s'havia celebrat un acte semblant, amb tanta representació; amb tot, però, la premsa —i ara són ells mateixos qui ho constaten (42)— va fer un buit total a aquesta manifestació.

La Directiva provincial restà formada així (43):

COMITE EXECUTIU:	President:	Joaquim Bec	Vilajuïga
	Secretari:	Baldiri Juscafressa	Banyoles
	Interventor:	Pere Porcalla	Llançà
	Vocal Assesor:	Miquel Vidal	Juià
Vice-president:	Francesc Roura	Besalú	
	Miquel Pla (44)	Fortià	
	Salvador Rovira	Sta. Coloma de Farners	
	Francesc Vila	Beget	
	Joan Viladevall	Torroella de Montgrí	
Vocals:			

(36) **EL CAMP**, núm. 6, 30-4-32, p. 2.

(37) **AVANT...!**, de Figueres, núm. 37, de 8-2-33. Aquest quinzenal, en la seva primera època —abans d'esclatar la guerra civil— era el portantveu d'un grup catalanista, radicalitzat també en la qüestió social —els **Amics d'Avant...!**—, que el 8-11-32 es constituí en partit de classe, amb el nom d'**Avançada de l'Empordà** i que el 17-3-33 decidí disoldre's per passar a engruixir les files del B.O.C. D'aquesta primera època en sortiren exactament 40 números, el primer amb data 3-6-31 i el darrer amb data 22-3-33. **AVANT...!** en una segona època fou portantveu oficial del P.O.U.M. - J.C.I.; llavors era setmanal i, com a mínim, en sortiren 14 números, el primer el dia 4-12-36 i el darrer, el 17-3-37.

(38) **EL CAMP**, núm. 5, 25-3-32, p. 2.

(39) **EL CAMP**, núm. 7, 5-6-32, p. 2.

(40) En aquesta segona època, que es posa en relleu consignant sempre Any II, té les característiques següents: format 38 x 27'5; preu 15 cts.; periodicitat quinzenal; pp. 4; idioma català; Impremta V. Cabruja, Ronda Ferran Puig, 7, Girona; Adreça: General Alvarez, 2, 2na, Tel. 9. Banyoles.

(41) **EL CAMP**, núm. 7, 5-6-32, p. 1.

(42) **EL CAMP**, núm. 7, 5-6-32, p. 1.

(43) **EL CAMP**, núm. 7, 5-6-32, p. 3.

(44) Miquel Pla i Colls, després de Juscafressa, el dirigent més notable —que, com veurem, justament amb aquest formà part de la candidatura Esquerra Federal Agrària Obrera (E.F.A.O.), en les eleccions de diputats al Parlament de Catalunya, el novembre de 1932, a la circumscripció de Girona— era fill de Fortià. Ens consta que havia estat molt pròxim als d'Estat Català —**TRAMUNTANA**, Castelló d'Empúries, **Defensor de les idees d'Estat Català**, núm. 3, 13-6-31, p. 3—, concretament a l'important grup de Castelló, amb Jaume Compte, Bordes de la Cuesta, Farreró, etc.

Baldiri Juscafressa, líder d'A.S.A.

Hom acordà que «per ingressar a **Acció Social Agrària, de les terres gironines**, no hi ha altra exigència que admetre la suscripció del periòdic al preu de dues pessetes l'any, bo i tenint en compte que, a més de rebre el periòdic cada quinze dies, es podrà mantenir l'Oficina General, on s'hi forjaran tots els projectes aprovats en l'Assemblea General i s'atendrà a totes les consultes sobre organitzacions, propagandes, estadístiques comercials i jurídiques (...) Totes les entitats que volguessin adherir-se, poden sol·licitar uns reglaments, que seran facilitats a volta de correu» (45).

A l'Oficina General hi havia servei permanent de 8 hores tots els dies feiners, excepte els dissabtes que només era oberta quatre hores pel matí (46) i era domiciliada a Banyoles, carrer Alvarez, 2, 2^{on}, 2ⁿ (davant l'Hotel Flora). Al davant d'aquesta oficina hi havia fonamentalment Juscafressa, que, en lliurar-se amb dedicació exclusiva a l'associació, posà com a condició que aquesta es fes càrrec de pagar un

jornaler que el substituís en la feina del camp, de la qual es venia guanyant la vida (47). A més d'això, era l'únic —com ja hem dit— que representava, a les vistes, als demandants i, de forma compartida, s'ocupava també dels actes de propaganda d'A.S.A. i del seu portantveu, on hi apareixen diversos articles seus; especialment important és l'aparegut al número 8, on d'una manera clara exposa la interpretació que dels decrets de revisió dels contractes de conreu feia la pagesia pobre —com posa en relleu Balcells, els problemes per als parcers vingueren, tant per la restricció gradual de la legislació reformadora, iniciada amb el Decret del 31 d'octubre de 1931, com per la interpretació que hi donaren els jutges (48).

2.3. Relacions amb les altres entitats i partits polítics d'àmbit més ampli.

A l'Assemblea de constitució de l'Acció Social Agrària, de les terres gironines, per invitació expressa i reiterada de llurs organitzadors, hi assistiren Miquel Santaló i Parvorell, de l'E.R.C. —diputat a Corts Constituents per la circumscripció de Girona— i Manuel Serra i Moret, de la U.S.C. —diputat també de les constituents, Conseller de Treball de la Generalitat i membre de la Comissió de Dictàmens sobre la Reforma Agrària— (49). Per cert que el discurs d'aquest darrer, pronunciat a l'acte de clausura, causà molt mala impressió als assistents; Serra i Moret volia estimular la solidaritat dels camperols d'A.S.A. amb els més desvalguts de Castella i Andalusia; els d'A.S.A. interpretaren que menystenia la qüestió agrària a Catalunya (50).

I, potser, és ara el moment de parlar de les relacions d'A.S.A. amb els diferents partits polítics. De bon començament, ja quan el seu àmbit es reduïa només a Banyoles i comarca, els dirigents d'A.S.A. convidaren o acceptaren de fer mitings i altres actes de propaganda, conjuntament amb polítics destacats dels diversos partits i agrupacions d'esquerra: E.R.C., Unió de Rabassaires, U.S.C., P.R.D.F., B.O.C., inclús amb els **jabalies** —al portantveu del quals, **LA TIERRA**, Juscafressa hi féu alguna col·laboració (51)—, etc. (52). De cara a les eleccions de

(45) **EL CAMP**, núm. 7, 5-6-32, p. 3.

(46) **EL CAMP**, núm. 7, 5-6-32, p. 3.

(47) Entrevista amb Baldiri Juscafressa, abril de 1974.

(48) **A. BALCELLS**: Obra citada, p. 110.

(49) **EL CAMP**, núm. 9, 3-7-32, p. 1 i 2.

(50) **EL CAMP**, núm. 7, 5-6-32, p. 1; i núm. 9, 3-7-32, pp. 1 i 2.

(51) Entrevista amb Baldiri Juscafressa, abril de 1974.

(52) **EL CAMP**, suplement núm. 2, 1-11-31, pp. 1 i 2; **ESCLAT**, núm. 11, 28-2-32, p. 2; **EL CAMP**, número 7, 5-6-32, p. 1; núm. 21, 17-11-32, pp. 2 i 3; etc.

diputats a les constituents, el grup de Banyoles prengué part molt activa per fer triomfar la candidatura **Coalició catalana republicana** (53). Quedi clar, però, que jamai no es fusionà amb cap més agrupació i servà sempre la seva autonomia.

Es evident el desig d'A.S.A. d'estar en bones relacions amb les forces organitzades a un nivell més ampli, que podien fer prevaler els drets dels terrassans en el govern de la República o en el de la Generalitat i, per tant, contemporanitzaven amb els polítics burgesos d'esquerra, declarant-se, de primer, fermes defensors de la legalitat. Es igualment evident que aquests, en l'A.S.A., hi veien una pedrera potencial de vots.

APENDIX DOCUMENTAL

I

«Una necessitat imperiosa ens empeny la nostra consciència a donar un crit d'alerta als pagesos perquè es desprenguin del seu isolament individualista, i s'acostin a la massa imprescindible de la collectivitat social.

Havent desfet la nova estructura de la política espanyola, aquelles trabes que solien ensopegar les collectivitats quan es posaven en peu per defensar els seus interessos, creiem doncs que és arribada l'hora oportuna d'organitzar la classe pagesa, en prò de la cultura i en prò del progrés.

Ara doncs, en desaparèixer tots aquells entrebancs i en oferir l'actual govern un camí ben espaiós perquè hom pugui associar-se, havem pensat constituir, en la nostra localitat, una associació qual denominatiu serà el de **ACCIO SOCIAL AGRARIA**.

La nostra pretensió en la constitució d'aquesta novella entitat, no serà pas altra que la propagació de la nostra collectivitat, de la nostra cultura i de la defensa moral i material dels nostres interessos.

Creiem d'imminent necessitat aquestes organitzacions agràries a totes les comarques, ja que al legislar les noves lleis agràries qual projecte està enrolat en el programa del flamant govern de la República, tindran necessitat d'aquests organismes per assessorar en l'articulat quan faci referència als tractes i costums de les diferents regions espanyoles.

El programa a seguir d'**Acció Social Agrària** serà l'establiment d'una **Mútua de Treball**

perquè quan els associats es vegin impossibilitats per qualsevol malura, de treballar els seus camps, hi hagi qui vetlli i procuri pels seus conreus.

Constituir un **Tribunal d'Arbitratge** per les diferències que puguin sorgir entre el propietari i masover.

Mantenir constantment una **Secció de Peritatge** per persones competents, per tal d'arranjar la liquidació d'una contracta o un comiat, entre les dues parts interessades.

Ademés aportarem el nostre esforç perquè en la constitució del nou govern, es constitueixi un **Ministeri d'Agricultura**, per poguer estar més en contacte amb la defensa dels nostres interessos.

També farem tots els possibles per tal de superar-nos a un nivell social, i que si per la nostra incultura i manca de civilitat la societat ens mira amb despreci, treballarem àrduament per tal de superar-nos al nivell que ens correspon.

L'«Acció Social Agrària» tindrà les portes obertes a tots els masovers del camp, però el **Tribunal Arbitral** i la **Comissió de Peritage**, estarà també sempre a la disposició dels propietaris que vulguin utilitzar dels seus serveis.

«Acció Social Agrària» treballarà perquè els drets dels pagesos siguin totalment reconeguts, ja que entenem, que ningú tindrà segurs els seus drets mentres els drets d'un sol home siguin negats.

En conjunt, aspirem a una major cultura agrícola i les nostres ànsies de progrés, faran que treballem amb tot daler per tal d'arribar a complir-se totes les nostres aspiracions. **La Comissió. (GENT NOVA, núm. 39, 1-5-31).**

II

«Bases. Conclusions acordades en l'Assemblea preparatòria de la "Unió Social Agrària de les terres gironines"».

1.ª Per acord d'aquesta Assemblea insistim que, més o menys dissimulat, existeix el latifundi a les nostres comarques.

2.ª Que es nomeni a cada localitat una Junta social agrària, constituïda en parts iguals per membres de les entitats de classe legalment constituïdes.

3.ª Que les inconciliacions procedents d'aquestes juntes, passin en caràcter inapel·lable a les juntes provincials que preveu el projecte de reforma agrària.

4.ª Demanem l'abolició de la parceria en tota classe de conreus.

(53) Entrevista amb Baldiri Juscafressa, abril de 1974.

5.ª Que en cada terme municipal sigui repartida la terra equitativament, fins arribar que tots els braços pagesos tinguin terra suficient per explotar per compte propi.

6.ª Demanem la fixació dels preus d'arrendament amb metàllic, quins límits no sobrepassin de la capitalització del líquid imposable al cinc per cent.

7.ª Demanem que en cas de venda o traspass de la finca, l'arrendatari tingui millores fetes, l'arrendador aboni l'import de les mateixes.

En cas de venda de la finca que la preferència sigui primer per l'arrendatari.

8.ª Totes aquelles terres que preveu el projecte de Reforma Agrària en el sentit d'ésser redimibles i que no passi dels 12 anys i estiguin donades en arrendament amb metàllic o espècies, no puguin ésser objecte de deshaucí, si és que el propietari no pot acreditar que li és imprescindible per viure.

9.ª Que sigui prorrogat l'article primer del Decret del 31 d'octubre de l'any passat referent a les contractes de revisió fins que estigui posada a la pràctica la Llei de Reforma Agrària.

10. Que sigui negat el vot corporatiu i representatiu a totes les entitats mixtes.

11. Que siguin prohibides les plantacions forestals a totes aquelles terres que els pagesos del terme municipal corresponent les necessitin per altres conreus.

12. Que les plantacions forestals existents que han estat plantades amb parceria o metàllic d'altres conreus secundaris fins arribar a la improducció dels darrers, es consideri arrendatari o parcer fins a la talla dels arbres i la liquidació es faci amb els mateixos tractes tinguts pels conreus secundaris.

13. Que siguin suprimits els dobles arrendaments.

14. Que quedi anul·lat el subarrendament i la terra entri en possessió del que actualment la conre-hi.

15. Que no sigui objecte de noves pròrrogues el Decret sobre les declaracions de renda deficientment contribuïda, i a partir del plaç senyalat l'Estat s'incauti d'aquelles propietats fraudejades, donant llur administració a les entitats agràries, i que el producte resultant de les mateixes, sigui destinat al manteniment, a estacions i granges experimentals tècniques, científiques i pràctiques, que necessàriament deuen establir-se a cada comarca natural d'explotació». (**EL CAMP**, núm. 5, 25-3-32, pp. 3 i 4).

A.S.A. no es fusionà amb cap més agrupació i servà sempre la seva autonomia